

mag a már elkészített talajra kihintetvén, a vetés után beboronáltatik; vagy pedig vetés előtt és után használtatik, főleg akkor, midőn a szántó föld tisztátlan, rögös vagy midőn hoszu, szalmás trágya alkalmaztatott, mely utóbbi esetben a felől fekvő gomolyodó ganéjt vetés előtt eltávolítani szükséges.

8) Eke és borona a magtakarásnál együtt alkalmazva, bár lassu, de legjobb munkát végeznek; az ujdun felszántott talaj ilyenkor tüstént megboronáltatik, azután bevettetik és vetés után ismét megboronáltatik; finom magvaknál erre még a csusztató vagy a tövisborona (vagy a megfordított borona is) alkalmaztatik.

9) A henger — magfedő minőségében — alkalmaztatik: rögös földeken és szalmás trágyánál a vetés előtt; finom magvaknál vetés előtt és után; száraz időjárásnál a beboronálás után; leggyakrabban pedig a könnyű, laza talajoknál, hol néha a már csirzött mag után is használtatik, beállott nagy szárazság vagy felpuhulás alkalmával. Kötött talajnál a henger legkevésbé való magtakarásra, valamint a könnyen összefolyó vagy kérgesedő (cserepesedő) talajoknál sem czélszerű ezen eszköz alkalmazása. S. P.

Árvamegye erdőségei.

Irta Zordfalvi Antal.

(Folytatás.)

Erdőrendezés és újra erdősítés.

Ezen erdők 1830 előtt szabálytalan szállaló- és homály-vágat által zsákmányoltattak ki, s általában csak úgy jártak el, mint akkoriban majdnem mindenütt a hazában. Fát ott vágtek, ahol a termék vágása, fuvarozása elé semmi vagy csak lehető csekély akadály gördült, s így többnyire az uszapatakok közelében. Így jövének létre aztán a számos elélemült, korszáratag állabok, hol az ifjitást az idő romboló hatalma teljesíté, kidöntvén a vénhönceket, melyeknek porhamában aztán az új ivadék foglalt ismét helyet, a százados törzsek védőszárnya alatt vidoran növekedve föl; és e körülménynél fogva itt a korfokozatok közötti különbség eléggé szembeszökő. A rendetlen gazdaszatnak eredménye a többi között az is, miszerint némelyütt a tenyészeti határ alább szállott. Ez eset fordul elő a vadregényes zubercezi völgyben is, hol a tenyészeti határ közelében elterülő erdőt erősen kiszállalták, az az csak a selejtes fát hagyták vissza, s az

ujbolitást a természet erejére bizták; — fájdalom, e merész gondolat mérgesen boszulta meg magát; mert az önvetényülés helyett nemcsak a talaj elvadulása s görélybéli megtelése következett be, hanem a mindinkább alakuszó henyefenyő foglalásaival a tenyészeti határt is lejjebb szorította. S most ott, hol egy pár évtized előtt még a szem a luczfenyők koszorujában gyönyörködhetett, csak nagy költ-séggel erdősíthető sziklatengeren s átláthatlan henyefenyő bozont-ságon borzad el a tekintet.

Azonban miután a világon minden változandó, úgy ezen épen nem okszerű gazdaszat sem maradhatott örökké ősi eredetiségében, s így történt, hogy az 1830-iki évben — megelőző kikerekítés és fölmérés, átnézeti meg pagonytérképek készítése után — új gazdaszati terv dolgoztatott ki, mely a mértani térszakozatból áll.

E gazdaszati tervezet fővonalaiban következőleg van összeál-lítva: Az összes erdőterület 19 főosztályra oszlik, melyek mindegyike számos alosztályt tartalmaz; az alosztályok ismét 1—6 részecset foglalnak magokba. Ez alosztályok nagyság, fekvés, talaj és állab-jaik szerint vannak leírva. E részletes előzményt minden főosztály állabjainak térfogat szerinti összeállítása követi, melyből aztán a fordattartam szerint — mely itt kétféle: a ligetek s váraljai pagony erdőire nézve 90, a havasi erdőkre pedig 120 éves — az évenként tarlasztandó terület határoztatik meg. A záradékot végre a „gadzaszati terv“ czimü fejezet képezi, melyben főleg a vágások egymás-utánja és az értvényezés sorrendje adatik elő.

Az évi vágástér a tartalékalap nagysága folytán csak $347\frac{1}{2}$ hold! különös, hogy a tartalékalap arányos fogyasztása, — daczára annak, miként oly nagy mérvü elemi csapások, melyek a vágásrend-ben gyökeres változást idézhettek volna elő, nem történhettek, nem foganatosítottak; hihetőleg ez is takarékosági szempontból történt! mert itt a megtakaritást, e fogalom szó szerinti szigoru alkalmazásá-
val, az időkre is ráerőszakolták, az tartatván: miszerint ha keveseb-
bet tarolunk, mint a mennyit lehetne s kellene, hogy az megtakarit-
tás. Bizony egyszer már beláthatnánk, miként az okszerű gazdaszat-
nak sarkalatos föltétele a „tudományos szakisméret.“

Ezen üzempterv szerint, annak számos hibái mellett, némely pagonyban az élemlült s korszáratag állabok későn jutnak fejsze alá, míg másban nem teljesen éretteket kell letarolni.

Ezen üzempterv folytán szokásba jött tarvágat a meterséges erdősítés alkalmazását eredményezé; azonban ez kezdetben csak igen

ernyedten teljesítetett, s nagyobb lendületet, élénkséget csak a mult tizedben, különösen pedig ennek második felében nyert. Az itt divó újraerdősítési módszer kezdetben a teljvetényezés volt, azonban jelenleg már nagyobbára a pásztavetés, olykor ugyan a körülményekhez képest, a telj- vagy főtvetény is alkalmaztatik. A pásztavetésnél következő eljárás követtetik: tavasszal ápril vagy május hóban, szép idő beálltával, miután a vágásban hátramaradtott aszat, tuskók s hullfa felpörzsöltetett, az értendő terület kapával feltöretik, s vagy tisztán, avagy pedig éjszaki rozsossal (Staudekorn) vegyített zabbal bevettetik, erre 4—6' távban fekkmentesen 6—8' széles pászták vonatnak, melybe aztán a luczfenyőmag vagy tisztán, vagy pedig erdei-, fekete-, vörös fenyő avagy juhar- s kőris maggal elegyítve szóratik. Ha a vetés nem sikerül, ugy az a rákövetkező évben ismételtetik.

A 3—4-ik évben az ertés javításához fognak; azaz: ahol a mag jól ki nem kelvén, tisztások, hézagok s ritkások vannak, a hiány ültönczökkel pótoltatik s egészítettik ki; e műtét itt egy pár év előtt még kizárólag a gomültetvényezéssel történt, s oly sikerrel, hogy az ültönczök 5⁰/₁₀-jával több soha sem veszett ki; jelenben azonban a sor- és zsombültetvényezés is divik, és ez utóbbi a talaj minősége szerint kétféle módon teljesítetik. Sivárlatokon határozott távolságban termőföldből kupaczkok alakíttatnak, s ebbe a plánta elültetetik, hogy a kupaczkok szét ne omoljanak, s a nedvesség magát tovább föltarthassa, közepén átluggatott (hogy a plántára rá lehessen tenni) hantdarabokkal borítatnak be olyképen, hogy a hant gyepes oldala jó közvetlen érintkezéssel a kupaczczal. Vizenyős talajon ez eljárás a fentebbitől csak abban különbözik, miszerint a kupaczkoknak alapul egy gyeprészükkal a talajra lefordított hantdarab szolgál, a fölszivárgó nedvesség mérsékléseül.

Az első vetést és ezzel összekötött minden munkát a lakosok a talaj két évi használatáért, miután az éjszaki rozs csak a második évben érik s arattatik le, végzik, bár némely esetben a mag elvetéseért holdankint 35—40 krt kapnak, a második, vagyis javítóvetés, holdankint átlagosan 1 frt 30 krba kerül. Egy darab ültöncz átültetési költsége, kiemelés s áthordással együtt, átlagosan $\frac{1}{3}$ krt teszen.

A mennyiben a luczfenyőnek itt az égalj és termőhely kiválóan kedvező, meg emellett távolabb helyekre való elszállításra s így virágzó fakereskedésre is igen alkalmas, majdnem kizárólag csak ez szokott növeltetni, bár beszórványozásra használtatik olykor a juhar,

köris, erdei-fekete- s vörösfenyő is. Ez utóbbi különben a multban némi előszereteten részesült, mint ezt a zákamenei pagonyban disz-ló fiatalosak bizonyítják. Későbbi s jelenlegi csekély figyelemre való méltatásának oka abban rejlik, hogy sokat szenved — az itteni igen nagy mérvű havazás folytán — a hónyomás által.

A luczfenyőmag, az itt ugyan ritka magtermő években, az erdei hivatal költségein szedetik, s így egy pozsonyi mérő szárnyas mag kerül 1 frt 80 krba. Egy pozsonyi mérő szárnyas mag előállítására rendszeren 10—11 mérő toboz számíttatik.

Bár így mint látjuk, itt a mesterséges állabitás elég figyelemben részesül, mindazáltal azon körülmény, hogy a bükkfa és a selejtes fenyőfának azon része, mely csak ölfa készítésre használható föl, kellő arányban nem értékesíthetik, miután az évi fogyasztás csak 3500—4000 ölre megy, azon hátrányos helyzetet szüel: miszerint félreeső erdőrészekben, illetőleg régi vágásokban körülbelöl 3000 hold ily selejtes fával lévén borítva, a talaj és növedék szörnyü veszteségére az erdőművelésnek nem adathatik által.

E visszás helyzet elhárítása oly megfelelő iparvállalat fölállításá által, mely ezen nem értékesíthető fatömeget fölemészsze, folyvást élénken foglalkoztatá mind a közbirtokosságot, mind pedig az uradalmi tisztséget, s a megállapodás majd vasgyárak, majd egy kohó építése körül nyilvánult; azonban részint a megye kedvezőtlen fekvése, részint pedig a vastermelésunkre nyomasztólag ható vámegyleti szabályok e buzgalmat tetté érlelni nem engedék, és végre az 1864 ben létrejött bérszerződés egészen fölöslegessé is tevél.

Hogy ezen függőben lételnek is meg voltak a maga hátrányai, világos; mert ennek következtén a faeladás több oly vágásban lön beállitva, hol meg volt a remény, azokat egy pár év alatt annyira kitakaríthatni, miszerint az ertés foganatosítható leendett, míg egyszersmind ezáltal nem juthatott érvényre az erdőszeti tisztii személyzet azon indítványa, miszerint a selejtes fából, a mennyire csak lehetséges, rönkö készíttessék, tekintetbe nem vévén az így hátramaradó nagy mennyiségü hulladékot; miután megeshetett volna néha, hogy egy darab selejtes fából csupán csak egy tönk került volna. —

A favágás és szállítás módja.

A favágóknak beállitását — a 20 évi bérszerződés életbelépte előtt — következő munkálat szokta volt megelőzni: 1-ször a letarolandó terület kihalásztatott, s 2-szor a fejsze alá kerülő törzsek meg-

jeleztettek. Ez a selejtes fa elkülönzése czéljából történt, s azért volt szükséges: mivel selejtes minőségű fát a szerződő felek nem lévén kötelesek átvenni, félős volt, hogy az ilyen anyagnak elárusítása nem sikerül, s e végett azok állva hagyattak. A jelzés következőkép eszközöltetik: a tér kihasítása után az erdőtiszt a pagonygondárral, egy ellenörködő hivatalnokkal — szabályszerint a gazdasági tisztség korából — s több bilyogokkal ellátott kerülővel a helyszínére kiment, a levágandó törzseket magasságmérő s minden segédeszköz nélkül átmérőre s hosszúságukra nézve megbecsülte, belátása szerint a megfelelő osztályokba rendezte, míg az illető ellenörködő hivatalnok azokat egy arra szánt jegyzőkönyv rovataiba igtatta, és ezen fölvétel képezte az első számadási bevételt. Ez ódon, felületes eljárásnak aztán azon eredménye szokott volt lenni, hogy a kezelők méltánytalanul hibitoltattak, sőt olykor jogtalanul el is lőnek marasztalva, mert hisz mi természetesebb, minthogy ezen egyáltalában nem pontos fölvétel, és a vágás eredménye között különbségnek kell lennie.

A favágás itten rendszerint tavaszkor s nyárban történik — bár a jelenlegi bérlő részben a téliejtést is behozta — miután a hó magassága télen át a hozzáférhetést akadályozza; de szükséges is, hogy a nedvidőben taroltassék, mert a rönkök és tutajfák leszoktak hántatni, és így tétetnek ki a légszáradásnak.

Az így nyert termékek az év különböző szakaiában, midőn a mezei gazdaság engedi, leginkább azonban a tél folytán a fogyasztási helyekre és az uszapatakokhoz szállítatnak. Itt talppá összeverve, a legközelebbi révdei raktárig teher nélkül usztatnak le, hol tutajjá alakítva, fűrészelt anyaggal, póznákkal vagy tűzifával megrakodnak s a haza kebelébe leveznek. Egy rendes talajnak 15' szélességgel kell birnia, s ezért a szálfák vastagsága szerint 9—22 darabból áll. Tutaj alatt (Gebinde) 2 egymáshoz füzött talp értetik, melynek 16° hosszúnak kell lennie; így képez p. o. egy kilenczes és hetes (azaz 1 kilencz és 1 hét öt hosszú), két nyolezas, egy tizes és egy hatos talp egy-egy tutajt, a 11 és 12° hosszú talpak már egy magukban is tutajnak neveztetnek. Egy ily tutaj az Árva folyón 300—400 hüvelyk fűrész árat vagy 1—2¹/₂ öl kemény tűzifát, a Vághon pedig 500—600 hüvelyk szeletes anyagot avagy 2—3¹/₂ öl kemény hasábfát hord hátán.

A polhorai pagony, mely a megye éjszaknyugati részén terül el, az usztatás megkönnyítése, különösen a rönköknek a fűrészgépek-

hez bármikor való szállíttatása tekintetéből két duzzasztóval (Klause) rendelkezik, a zakamenei pagonyban pedig most van egy készülő-félben. Ez uszaintézeteken kívül még egy uszófogánya (Anrenne) is van az uradalomnak Námesztó mezővárosában.

Az uszapatakok legkisebb hossza 8, legnagyobb pedig 11 mértföld.

Erdőszeti műipar és az erdők jövedelmének kimutatása.

Az erdőszeti műipar ágai következők:

1-szor. Fűrészárúk készítése, melyek termelésével 9 fűrészgép foglalkozik. Ez iparágat ugyan majdnem kizárólag a szerződőfelek üzték, s ez jövőre is így marad, a fűrészmalomok használataért bizonyos díjt fizetvén, a mennyiben az uradalom csak annyi fűrészárut állíttat ki, mennyi saját szükségletének fedezésére megkívántatik.

2-szor. Zsindelycsinálás.

3-szor. Erdei szenítés a szláv mód szerint.

4-szer. Mész- és téglaegetés. E termékek azonban gazdasági jövedéket képeznek.

5-szor. Cserzőanyag-termelés. Ez iparágat is csak a szerződőfelek folytatták, valamint az a jövőben is a bérlő kezében leend; a zuzdák használataért azonban díjt fizetnek. A termékek mennyisége s minőségének megítélhetése végett a következő táblázatokat közöljük: V és VI. melléklet (lásd a 182. és 183. lapon).

Az árvai uradalom erdősegei 1862-iki jövedelmének kimutatása.

	B e v é t e l	
	Pénzösszeg	
	frt	kr.
A szerződőfelek rönköért	32,521	52 ⁸
„ szálfáért	54,649	28 ³
„ fűrészbér fejében	6,227	20 ⁵
Magánosok fűrészbér ezime alatt	137	32 ³
„ bükkfáért	164	56 ³
„ rönköért	708	23 ²
„ épületfáért	4,711	82
„ tűzifáért	2,521	41 ⁸
„ fűrészelt és tápanyagért	659	—
„ szénért	511	51
Kihágási birság fejében	1,118	9
Kéregzuzási bér „	35	77
Vegyés	20	—
A bevétel összlete teszen	103,986	24 ²

K i a d á s	Pénzösszeg	
	frt	kr.
Tiszteletdíjak s járományok	8,541	99
Szegődmények	3,355	80
Nyug-díjak	956	90
Kezelési költségek, mint fatermés, fuvarozás, ertés-költségek, fűrészelés s zuzásbér s a t.	19,747	13 ⁰
Erdei-adó	10,546	8
Az erdőszemélyzet jövedelmi százalékára	6,109	79
Építkezési és épülettatarozási költségek	3,978	66
Erdőkerülők ruházati átalánya	362	86 ⁵
Napi-díjak	1,058	68
Hajtópénz a védszemélyzet számára	279	17 ⁷
Posta- és iroda-költségek	193	50
Könyöradományok s kártérítések	61	35
Vegyés kiadások	383	89 ⁶
A kiadás összlete	55,575	82 ⁷
Ezen kiadást levonván a fentebbi bevételből, marad évi tiszta jövedelem gyanánt	48,414	41 ⁵

Azon körülmény azonban, hogy az ölfa, mész, téglá s a t. eladásából bejövő összeg, — noha a kiállítási költségek legnagyobb részben az erdőszetet terhelik — nem erdőszeti, hanem gazdasági jövedéket képez, talán azon téves fölfogásnál fogva, hogy a faraktárakat nem erdészek, hanem ispányok kezelik; továbbá, hogy a gazdasági hivatalnak (kivéve a siroakai majorságot, melynek egyébiránt fogyasztása jelentéktelennek mondható) kiszolgált épületi- s tűzifa értéke soha sem térítetik meg, az erdőszeti jövedelmet tetemesen csökkenti; miért is az 1864-ben kötött és az 1865-ik év október havában életbelépett és 20 évi tartamra szóló bérszerződés alapjaul, négy évi átlagos számítás — a kiállított termékek értéke nyomán — szolgált. E számítás szerint jövedelmez:

A letarolt erdőterület egy holdja átlagosan 181 frt 59⁵ krt

Mig az összes „ „ „ „ 1 „ 09⁵ „

És így jövedelmezőség szempontjából az árvai közbirtokossági uradalom erdői a hazában az első rendűek közé sorozhatók.

De ha ez erdők jövedelmet bírnak fölmutatni, de sőt ha jövedelmezőségi tekintetben hazánk első rendű erdőihez tartoznak, azon kérdés merül föl: hogy voltaképen mi célja van s lehet hát az előadásunk folyamában többször érintett 20 évi bérszerződésnek? Őszintén meg kell vallanunk, miként erre csak megközelítőleg kielégítő feleletet sem tudunk adni, mert ez megfoghatlan épen most, nemcsak az alább kifejtendő okok miatt, nemcsak azért, mert napról-napra

V. Az árvai uradalomban az 1862. évben fölhasznált erdei termékek kimutatása.

A következő áruk készítésére felhasznált különféle osztályu		20'' hosszú zsindely	R ö n k ö			T ü z i f a						Feküfa	Kéreg	Szén	Luczfenyő-toboz	Erdei mag
bükfa	fenyőfa		bükfa	f e n y ő		hasábfa		dorongfa		rözsefa						
				kettős	közönséges	kemény	lágý	kemény	lágý	kemény	lágý					
d a r a b			ö l						2 fogatuszékér		m é r ő					
4340	15372	363950	4	3	21586	866 ¹ / ₆	1432 ² / ₃	21 ¹ / ₂	238 ³ / ₆	282 ¹ / ₂	1856 ² / ₆	525 ¹ / ₂	642	8601 ¹ / ₂	1686	216

VI. Az árvai uradalomban az 1862. évben készült különféle fűvész-árak kimutatása.

A fölszelt rönkök összege		A hüvelykek összege	Kötfa	Léc		P a d l ó						D e s z k a						Széldeszka						
bűkk	fenyő			bűkk-fenyő-	$\frac{5}{4}$	$\frac{4}{4}$	é p			selejt es			é p				selejt es		I.	II.	III.			
		3	$2\frac{1}{2}$				2	I.	II.	III.	$1\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{4}$	1	$\frac{3}{4}$	I.	II.	III.	I.				II.	III.	
darab		hüvelyk	hüvelykes		bűkk	hüvelykes			osztályu			bűkk	hüvelykes				osztályu		osztályu					
						d			a			r						a			b			
12	12928	177593	3	123	4825	46706	17	31	137	706	8	12	—	67	443	5594	106619	375	12378	5622	38	646	746	1222

örvendve észleljük iparunk fokozatos emelkedését, mely a fa értékét bizonynyal fölebb fogja rugtatni; hanem legfőképen azért, mert a kassa-oderbergi vaspálya kiépítésének biztos kilátásba helyezettsége a legszebb reményekre jogosíthatják föl termékeink nagyobb mérvű és kedvezőbb kelendősítésére; a mennyiben a pálya épen az erdők közvetlen szomszédságában, igen alattuk fog elvezetni.

Nemzetgazdasági czélok pedig épen nem lebeghetnek az illetők előtt, mert hisz azt mindannyian tudjuk: hogy az erdők kibérlése egyáltalában aggályos.

Az erdők kibérlésére nézve egy híres erdőszeti tekintély — a lábán álló erdőfakészletét ismeretlen nagyságu tőkéhez hasonlítva — joggal kérdi: hogyan lehet egy ismeretlen nagyságu tőkét kamatra adni? Mig — ugymond — készpénz és más tőkék könnyen megszámlálhatók, megmérlegelhetők, megmérhetők s minden tekintetben biztosan kipuhathatók, ez a lábán álló fakészletknél — ha csak némileg nagyobb kiterjedésűek — alig kivihető; azonban minden esetben annyira körülményes, időrabló s költséges, hogy ebbe rendszeren nem bocsátkozhatunk. De hogy is bizzunk föltétlenül a bérlőre egy meg nem mért, oly könnyen változékony tőkét, mint a kérdéses fakészletek? Ha mindjárt a betartandó gazdálkodást pontosan elő is írjuk, a vágásokat a leghatározottabban ki is jelöljük, az ejtéseket gondosan ellenőrizzük, a szükséges ertési munkálatokra szorgosan örködünk és mindenütt szigorú fölügyeletet viszünk is, mindazáltal sokféle nehézségek s viták fognak előfordulni, melyek végetlen pörökre vezethetnek s nagy kiadásokat okozhatnak. Különben a bérlőre való pontos és gondos felügyelés gyakran oly sokba kerül, hogy az a bérlés hasznát túlhaladja.

De térjünk tárgyunkhoz.

1864-ig az árvai uradalom erdei termékei 3—3 évre szóló szerződés mellett (kivéve az utolsót, melynek tartama 6 évi volt) a többet ígérőnek adatván el, a figyelmes szemlélőnek föltűnt, miként a jogérvényes szerződés letelte előtt már több hónappal a főkormányosság által többnemű kimutatások követeltettek, mint: a létező becslési munkálatok előterjesztése; milyen a túlevelű erdők fordaideje? az utolsó szerződés megkötése óta az egyes pagonyokban hány hold erdő taroltatott le évenként? mi az erdők elegy- s tiszta hozama kat. holdanként? a fenálló szerződés letelte után bekövetkezendő 20 évben, az egyes pagonyokban fordaszerűleg hány kat. hold túlevelű erdő kerül vágás alá; ezen erdőterületek minősége kor- és zárlat

szerint azok körülményes leírásával együtt? lehetőleg részletes előadása annak, vajjon az ezen 20 évben letarolandó erdőterületek szabályszerű állapotban vannak-e? s a t. E követelések az érdeklettekben élénk gyanut ébresztettek, miszerint az erdei termékek további kelendősítésére nézve, az eddig követett mód- s eljárástól lényeges eltérés fog történni. A gyanu, a sejtelenem nem sokára tettel igazolható.

Az 1864-ben Pesten ülésezett közbirtokossági gyűlésnek a fő-kormányzóság által az árvai uradalmi építőfára való szerződés iránt öt írásbeli ajánlat terjesztetett elő. Ezek közül figyelemre méltó kettő volt: az egyik, mely az eddigi árnál $31\frac{1}{2}\%$ -kal ígért többet, a másik, mely szintén eddigi áron felül 30% -kal többet ajánl, s biztosíték fejében kamat nélküli 10,000 o. é. frtot következő föltételek mellett:

a) A vállalkozó Popper Lipót elvállalja a vasműveknek tulajdon költségei fölállítását is oly formán, miszerint az általa mind az építőfa, mind a vasművekre nézve kikötött 20 évi haszonbér elteltével a becsár maximuma 40,000 o. é. frt lehet, a megváltás pedig a szerint fog történni, miszerint a becsárból 5% lerovandó lesz.

b) Ajánlkozik egy gőzfűrészmalomnak fölállítására, melynek becsára 50,000 frtot felül nem haladhat, s eltelvén a 20 évi haszonbér, a megváltás oly módon fog történni, miszerint itt is a becsárból 5% lerovandó lesz.

c) A vasművek helyén létező régiebb épületekre nézve azt az ajánlatot teszi, miszerint azon részeket, melyek az új építésnél felhasználhatók lesznek, annak idejében becsár szerint átveszi, mely a haszonbér elteltével a megváltási összegből lerovandó lesz.

d) Az építőfára, mint fentebb érintetett, nem kevesebbre mint 20 évre kész szerződni, s pedig az eddigi arányban, de holdszáma-ra, azaz: hogy az egész fatermelés az ő tulajdona legyen, és

e) Az eddig használatlanul, a vágásokban hátramaradt kiselejtett fáért évenként az uradalomnak 2500 frtot fog fizetni.

f) Arra is ajánlkozik, miszerint a jelenleg az uradalomban tisztatlan létező circa 3000 holdnyi területet kitisztítás végett külön szerződés mellett elvállalja.

g) Ugy szintén a neki évenként az uradalomtól kijelölendő vágásokat kitisztítva úgy fogja átadni az uradalmi erdőszeti tisztségnek, hogy az annak idejében, minden akadály nélkül, erdei művelés alá vehesse.

h) Az uradalmi rétegmestert *) a vasműveknél szolgálatába átveszi.

i) Az általa átveendő králováni koreszmáért fizetendő eddigi censust 5 esztendőről 5 esztendőre 10%₀-kal fogja emelni.

k) A fenálló uradalmi fűrészmalmokat szerződés mellett átveszi.

Jelen ajánlat minden kedvező látszata mellett is, a gyűlés némely tagjai által, a bértartam hosszúsága miatt, mely az uradalom érdekével sehogy sem egyeztethető össze, nem támogatott. A főkormányzóság erélyes fölszólalása azonban s azon nyilatkozata: hogy ezen ajánlat az ő illetékes meggyőződésével teljesen egybehangzó, megtette hatását s legyőzte azokat is, kik ezen bérlet üdvösségét nem tudták belátni. S igen valószínűen ezen erélyes föllépésnek lett eredménye, hogy — mint a gyűlési jegyzőkönyv mondja — „a felolvasott ajánlatban foglalt föntebbi föltételeket a nmlgu családi gyülekezet az uradalom érdekének előmozdításával — a többi ajánlatok fölött — túlnyomólag összhangzásban lenni találván, azokat elfogadta s az azok alapján fölteendő szerződések kidolgozását egy az ülésből kinevezett bizottságra bizta.“

Ily előzmények után jött létre a 20 évi bérszerződés, melynek főbb pontjait kivonatban jövőre fogjuk közölni.

A sarolás és némely más ápoló tavaszi munkálatok a vetéseknél.

Régi tapasztalás a mezőgazdáknál, hogy az őszi vetéseknek — kedvező tavaszi időjárással beálló, néha keletinél dúsa bb fejlődése (buja növése) a termésre kártékony hatást gyakorolhat. Ilyen vetések később könnyen megdülnek, a szalmának egy része elrothad, és legjobb esetben a szemtermés — mennyi- s minőségileg silány eredményt szolgáltat.

Ezeknek megelőzésére alkalmaztatik a sarolás, mely egyéb-iránt nem csupán az őszi, hanem szükség szerint a tavaszi vetéseknél is foganatosítottatik.

Értjük pedig sarolás alatt a növényeknek sarló- vagy kaszávali fölületes levágatását, oly mélységre t. i., hogy általa a szivlevelek meg ne sérüljenek.

*) Szakmester értendő alatta.